

Uchwała z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 14/06

Sędzia SN Marek Sychowicz (przewodniczący)

Sędzia SN Barbara Myszka (sprawozdawca)

Sędzia SN Dariusz Zawistowski

Sąd Najwyższy w postępowaniu upadłościowym "B.", S.A. w K. w sprawie zgłoszenia wierzytelności wierzyciela "M.P.O.", sp. z o.o. w K. po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 30 marca 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Rejonowy w Kielcach postanowieniem z dnia 10 stycznia 2006 r.:

„1. Czy niezłączenie przez wierzyciela będącego osobą prawną do zgłoszenia wierzytelności, wbrew wymaganiom z art. 68 k.p.c., dokumentu wykazującego umocowanie jego organu do działania stanowi brak formalny tegoż zgłoszenia skutkujący jego zwrotem w trybie art. 242 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) – w sytuacji, gdy wierzyciel ten ma status przedsiębiorcy lub nie posiadając tego statusu jest reprezentowany przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym,

2. czy wierzyciel wskazany w pkt. 1 mający status przedsiębiorcy dopełnia wymagań z art. 68 k.p.c. załączając do zgłoszenia wierzytelności kserokopię odpisu z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego poświadczoną za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym?”

podjął uchwałę:

Radca prawny, który jako pełnomocnik wierzyciela będącego osobą prawną dokonuje pierwszej czynności procesowej, polegającej na zgłoszeniu wierzytelności, powinien – pod rygorem przewidzianym w art. 242 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) – dołączyć do zgłoszenia pełnomocnictwo oraz dokument wykazujący umocowanie organu osoby prawnej udzielającego pełnomocnictwa. Dokumentem takim może być uwierzytelniona przez niego

kopia odpisu z właściwego rejestru.

Uzasadnienie

Zarządzeniem z dnia 10 listopada 2005 r. sędzia-komisarz w Sądzie Rejonowym w Kielcach zwrócił spółce z o.o. pod firmą "M.P.O." z siedzibą w K. zgłoszenie wierzytelności z dnia 21 października 2005 r. Stwierdził, że w piśmie z dnia 21 października 2005 r., sporządzonym przez pełnomocnika będącego radcą prawnym, spółka z o.o. "M.P.O." dokonała zgłoszenia wierzytelności przysługującej jej od upadłego. Zgłoszenie to zostało jednak dokonane bez zachowania wymagań określonych w art. 68 k.p.c. w związku z art. 229 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm. – dalej: „Pr.u.n.”), ponieważ pełnomocnik dołączył do niego poświadczoną przez siebie kserokopię odpisu z rejestru przedsiębiorców zamiast oryginału tego dokumentu. Zgodnie z art. 68 k.p.c., organ osoby prawnej jest obowiązany przy pierwszej czynności procesowej wykazać swoje umocowanie dokumentem. Należy przyjąć, że w przepisie tym chodzi o oryginał dokumentu, ilekroć bowiem ustawodawca uważał, że oryginał może być zastąpiony odpisem, tylekroć dawał temu wyraz w konkretnym przepisie. Jako przykład posłużyć mogą przepisy art. 89 § 1 k.p.c. lub art. 239 Pr.u.n. Załączona kserokopia odpisu z rejestru przedsiębiorców, poświadczona przez radcę prawnego, nie może zastąpić oryginału dokumentu, ponieważ radcowie prawni nie mają generalnej kompetencji do poświadczania odpisów dokumentów. Kompetencja taka – jak wynika z art. 79 pkt 2 i art. 96 pkt 2 w związku z art. 2 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369 ze zm. – dalej: „Pr.not.”) – przysługuje notariuszom, wobec czego jedynie odpis dokumentu poświadczony przez notariusza ma walor dokumentu urzędowego. Skoro w niniejszej sprawie pełnomocnik procesowy będący radcą prawnym nie dołączył do zgłoszenia wierzytelności kserokopii odpisu z rejestru poświadczonej przez notariusza, zachodzą podstawy, by stwierdzić, że zgłoszenie zawiera braki uniemożliwiające nadanie mu biegu. Z tej przyczyny, zgodnie z art. 242 Pr.u.n., podlega ono zwrotowi bez wzywania do uzupełnienia.

W zażaleniu na powyższe zarządzenie wierzycielka zarzuciła, że przewidziany w art. 68 k.p.c. wymóg udokumentowania umocowania nie odnosi się do

pełnomocnika procesowego, lecz do organu osoby prawnej. Gdyby jednak uznać, że wymóg ten dotyczy także pełnomocnika, należałoby przyjąć, że radca prawny może sam poświadczyć kopię odnośnego dokumentu, skoro – w myśl art. 89 § 1 k.p.c. – może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa.

Wymaganie w każdej sprawie cywilnej od pełnomocnika zajmującego się zawodowo reprezentowaniem osób prawnych oryginałów odpisów z rejestru byłoby zresztą – jak podniosła wierzycielka – zbędną i kosztowną uciążliwością. W konkluzji wносиła o uchylenie zaskarżonego zarządzenia.

Przy rozpoznawaniu zażalenia Sąd Rejonowy w Kielcach powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionych zagadnieniach prawnych, przytoczonych na wstępie uchwały. Wskazał na rozbieżności w doktrynie co do traktowania wymagania przewidzianego w art. 68 k.p.c. jako warunku formalnego, który podlega uzupełnieniu na podstawie art. 130 k.p.c., albo jako braku w zakresie przesłanek procesowych, który może podlegać konwalidacji w sposób wskazany w przepisach art. 70-71 k.p.c. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota wątpliwości wyrażonych w przedstawionych zagadnieniach prawnych sprowadza się do rozstrzygnięcia kwestii, czy pełnomocnik procesowy osoby prawnej będący radcą prawnym spełnia wymaganie dołączenia do zgłoszenia wierzytelności pełnomocnictwa i wykazuje swoje umocowanie, jeżeli dołącza do zgłoszenia, które jest pierwszą czynnością procesową wierzyciela, poświadczony przez siebie odpis udzielonego mu pełnomocnictwa wraz z poświadczoną przez siebie kopią (kserokopią) odpisu z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego dotyczącego wierzyciela. Zgłoszenie wierzytelności powinno bowiem – obok szczególnych wymagań określonych w art. 239 i 240 Pr.u.n. – spełniać wymagania ogólne pisma procesowego przewidziane w art. 126 k.p.c. w związku z art. 229 Pr.u.n., co oznacza, że jeżeli jest ono pierwszym pismem procesowym w sprawie, pełnomocnik, który je wnosi, powinien dołączyć do niego pełnomocnictwo i wykazać swoje umocowanie (art. 89 § 1 i art. 126 § 3 k.p.c. w związku z art. 229 Pr.u.n.).

Przystępując do rozważenia tak ujętych wątpliwości, trzeba rozpocząć od przypomnienia, że zarówno w judykaturze Sądu Najwyższego, jak i w nauce prawa przyjmuje się, że skoro zgodnie z art. 126 § 3 k.p.c. warunkiem formalnym pisma procesowego wnoszonego przez pełnomocnika jest dołączenie do niego

pełnomocnictwa, jeżeli wcześniej nie zostało ono złożone, to niespełnienie tego warunku uzasadnia wdrożenie przez przewodniczącego postępowania przewidzianego w art. 130 k.p.c. (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 1937 r., C I 2382/36, Zb.Urz. 1938, poz. 282, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1969 r., I CZ 106/68, OSNC 1970, nr 1, poz. 8, z dnia 25 lutego 1998 r., II UZ 4/98, OSNP 1999, nr 6, poz. 228, z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 345/98, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 140, z dnia 17 sierpnia 2000 r., II CKN 894/00, "Biuletyn SN" 2000, nr 10, s.14, z dnia 26 kwietnia 2001 r., II CZ 10/01, nie publ. oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III CZP 74/03, OSNC 2005, nr 1, poz. 6). Jeżeli zaś przepisy szczególne nie przewidują wzywania do uzupełnienia braków formalnych pisma procesowego, lecz jego natychmiastowy zwrot – jak czyni to art. 242 Pr.u.n. – wówczas niezachowanie wymogu dołączenia pełnomocnictwa skutkuje zarządzeniem zwrotu pisma.

Za utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego uznać trzeba również stanowisko, że do dochowania określonego w art. 126 § 3 k.p.c. wymogu formalnego pisma procesowego nie wystarczy złożenie przez pełnomocnika dowolnego pełnomocnictwa, musi to być bowiem dokument odpowiadający niezbędnym wymaganiom przewidzianym dla pełnomocnictwa procesowego, z którego wynika upoważnienie do występowania w sprawie w imieniu strony. Jeżeli wymaganie to nie jest spełnione, ma zastosowanie art. 130 k.p.c., chyba że przepis szczególny nie przewiduje wzywania do uzupełnienia braków formalnych pisma procesowego. Kognicja przewodniczącego przy badaniu dochowania warunków formalnych pisma procesowego w zakresie wynikającym z art. 126 § 3 k.p.c. obejmuje zatem także badanie, czy z treści złożonego pełnomocnictwa wynika umocowanie do działania za mocodawcę (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 1937 r., C I 2382/36, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1969 r., I CZ 106/68, z dnia 17 sierpnia 2000 r., II CKN 894/00, z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 345/98 oraz uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III CZP 74/03 i z dnia 19 maja 2004 r., III CZP 21/04, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 118).

Pojęcie pełnomocnictwa – jak podkreślił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 27 listopada 2003 r., III CZP 74/03 – ma dwojakie znaczenie; z jednej strony oznacza pochodzące od mocodawcy umocowanie pełnomocnika do działania w imieniu mocodawcy, z drugiej natomiast – dokument obejmujący

(potwierdzający) to umocowanie. Od udzielenia pełnomocnictwa trzeba przy tym odróżnić jego wykazanie przed sądem, będące jednym z warunków skuteczności pełnomocnictwa, a tym samym podejmowania czynności procesowych w imieniu mocodawcy. Zgodnie z art. 89 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., pełnomocnik obowiązany jest przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy lub wierzytelny odpis pełnomocnictwa. Dokument pełnomocnictwa lub jego wierzytelny odpis jest więc dowodem potwierdzającym przed sądem istnienie umocowania pełnomocnika do działania w imieniu mocodawcy.

Kwestia, czy sam dokument pełnomocnictwa jest wystarczającym dowodem potwierdzającym umocowanie pełnomocnika do działania w imieniu mocodawcy będącego osobą prawną, nie była dotychczas przedmiotem szerszych rozważań w orzecznictwie. Chodzi – rzecz jasna – o sytuację, w której umocowanie organu osoby prawnej do dokonywania czynności prawnych za tę osobę nie zostało wcześniej wykazane dokumentem przewidzianym w art. 68 k.p.c. Nie ulega wątpliwości, że w sytuacji, w której pełnomocnik procesowy ma wykazać swoje umocowanie do działania, spełnienie tego wymagania może nastąpić przez przedstawienie dokumentów, z których wynika istnienie jego prawa do działania za mocodawcę. W sytuacjach typowych, gdy mocodawca jest osobą fizyczną, wystarczające będzie z reguły załączenie do pisma procesowego samego tylko dokumentu pełnomocnictwa lub jego wierzytelnego odpisu, natomiast w sytuacji, w której mocodawca jest osobą prawną działającą przez swoje organy (art. 39 k.c.), wykazanie umocowania jedynie za pomocą dokumentu pełnomocnictwa nie będzie możliwe. Podobnie jest w sytuacji, w której w imieniu mocodawcy działa jego pełnomocnik lub przedstawiciel ustawowy, w takich wypadkach bowiem wykazanie umocowania może nastąpić tylko przez jednoczesne przedstawienie dokumentu pełnomocnictwa oraz innych stosownych dokumentów potwierdzających, że osoba udzielająca pełnomocnictwa jest uprawniona do działania za mocodawcę. Te „inne stosowne dokumenty” stają się zatem koniecznym elementem pełnomocnictwa procesowego; innymi słowy, stanowią jego część składową. Skoro zaś wynikający z art. 89 § 1 k.p.c. obowiązek wykazania umocowania pełnomocnika obejmuje w rozważanych sytuacjach także konieczność wykazania źródła tego umocowania sięgającego do osoby mocodawcy, należy konsekwentnie przyjąć, że obowiązek załączenia do pisma procesowego pełnomocnictwa obejmuje wszystkie dokumenty

potwierdzające umocowanie pełnomocnika poczynając od osoby mocodawcy (np. postanowienie sądu o ustanowieniu opiekuna, jeżeli pełnomocnictwa udzielił opiekun, pełnomocnictwo podstawowe, jeżeli doszło do udzielenia pełnomocnictwa substytucyjnego lub odpis z właściwego rejestru, jeżeli mocodawcą jest osoba prawna wpisana do tego rejestru). Oznacza to, że w sytuacji, w której mocodawca jest osobą prawną, dla dochowania wymogu formalnego przewidzianego w art. 126 § 3 k.p.c. konieczne jest dołączenie do pisma procesowego – obok dokumentu pełnomocnictwa – także dokumentu lub dokumentów wykazujących umocowanie organu udzielającego pełnomocnictwa do działania za mocodawcę.

Wypada zauważyć, że zapatrywanie to koresponduje z poglądem wyrażonym w uzasadnieniu uchwały z dnia 19 maja 2004 r., III CZP 21/04, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że wtedy, gdy pełnomocnik działa na podstawie tzw. pełnomocnictwa substytucyjnego, wykazanie umocowania polega na przedstawieniu – obok oryginału lub uwierzytelnionego odpisu dokumentu pełnomocnictwa substytucyjnego – także dokumentu pełnomocnictwa udzielonego osobie, która wystawiła pełnomocnictwo substytucyjne, chyba że dokument ten został już wcześniej złożony do akt sprawy.

Kolejna kwestia wymagająca rozstrzygnięcia sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, jakim wymaganiom powinien czynić zadość dokument wykazujący umocowanie organu osoby prawnej udzielającego pełnomocnictwa, w szczególności, czy pełnomocnik będący radcą prawnym może sam uwierzytelnić kopię tego dokumentu.

Wychodząc z założenia, że dokument, o którym mowa, jest elementem pełnomocnictwa procesowego, należy przyjąć, iż powinien on czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pełnomocnictwa. Musi to być zatem – jak przewiduje art. 89 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. – oryginał dokumentu lub jego uwierzytelniony odpis. Z art. 89 § 1 zdanie drugie i trzecie k.p.c. wynika, że adwokat i radca prawny, a także rzecznik patentowy mogą sami uwierzytelnić odpis udzielonego im pełnomocnictwa, natomiast sąd może w razie wątpliwości zażądać urzędowego poświadczenia podpisu strony. Nasuwa się w związku z tym pytanie, czy przedstawiona możliwość uwierzytelnienia dotyczy także odpisu (kopii) dokumentu wykazującego umocowanie organu osoby prawnej udzielającego pełnomocnictwa.

Istotnie, ani przepisy ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.), ani ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 ze zm.) czy ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych (Dz.U. Nr 49, poz. 509 ze zm.) nie przewidują dla adwokatów, radców prawnych lub rzeczników patentowych generalnego uprawnienia do uwierzytelniania odpisów (kopii) dokumentów. Kompetencja taka przysługuje notariuszom, którzy – zgodnie z art. 79 i art. 96 pkt 2 Pr.not. – są uprawnieni do sporządzania poświadczeń, w tym do poświadczania zgodności odpisu, wyciągu lub kopii z okazanym dokumentem. Czynności notarialne, dokonane przez nich zgodnie z prawem, mają przy tym charakter dokumentu urzędowego (art. 2 § 2 Pr.not.). Co się zaś tyczy adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych, to uprawnienie do uwierzytelniania odpisów dokumentów zostało im przyznane przez ustawodawcę tylko w niektórych przepisach, takich jak np. art. 89 § 1 zdanie drugie i art. 485 § 4 k.p.c. oraz art. 239 zdanie trzecie Pr.u.n. Regulacja ta nie sprzeciwia się jednak przyjęciu, że pełnomocnik będący adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym może sam uwierzytelnić odpis (kopię) dokumentu potwierdzającego umocowanie organu osoby prawnej udzielającego pełnomocnictwa. Kompetencja taka wynika z treści art. 89 § 1 zdanie drugie k.p.c. oraz przedstawionej wyżej kwalifikacji dokumentu wykazującego umocowanie organu osoby prawnej, który udzielił pełnomocnictwa. Dokument ten stanowi element pełnomocnictwa i jest z nim równoważny, skoro jego brak uzasadnia również wdrożenie przez przewodniczącego postępowania przewidzianego w art. 130 k.p.c., chyba że przepis szczególny przewiduje w takim wypadku natychmiastowy zwrot pisma procesowego. Uzasadniony jest w tej sytuacji pogląd, że dokument będący elementem pełnomocnictwa nie powinien podlegać rygorom dalej idącym niż samo pełnomocnictwo. Jeżeli zatem w art. 89 § 1 zdanie drugie k.p.c. jest mowa o uwierzytelnieniu odpisu pełnomocnictwa, pojęcie pełnomocnictwa należy rozumieć całościowo, jako komplet dokumentów niezbędnych dla wykazania umocowania pełnomocnika do działania za mocodawcę.

W sytuacji, w której stroną w postępowaniu jest osoba prawna, właściwą formą wykazania przez zgłaszającego się w jej imieniu pełnomocnika procesowego umocowania organu udzielającego pełnomocnictwa jest niewątpliwie odpis z rejestru (art. 37 k.c. i art. 68 k.p.c.). Zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 20 sierpnia

1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm.), rejestr jest jawny; każdy ma prawo dostępu do danych zawartych w rejestrze za pośrednictwem Centralnej Informacji, każdy ma też prawo otrzymywać poświadczony odpisy, wyciągi i zaświadczenia o danych zawartych w rejestrze. Z art. 4 ust. 3 powołanej ustawy wynika z kolei, że Centralna Informacja wydaje odpisy, wyciągi i zaświadczenia z rejestru, które mają moc dokumentów wydawanych przez sąd.

Skoro pełnomocnik jest obowiązany dołączyć do pisma procesowego pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy lub wierzytelny odpis pełnomocnictwa, to – dla wykazania umocowania organu osoby prawnej udzielającego pełnomocnictwa – może on dołączyć zarówno wydany przez sąd odpis z właściwego rejestru, który ma walor oryginału, jak i uwierzytelniony przez siebie odpis czy kopię (w tym kserokopię) tego dokumentu.

Wypada podkreślić, że rygorystyczne wymaganie dołączenia przez pełnomocnika odpisu z właściwego rejestru wydanego mu przez sąd lub kopii (odpisu) tego dokumentu poświadczonej za zgodność z oryginałem przez notariusza prowadziło w praktyce częstokroć do przedłużenia postępowania sądowego i zwiększenia jego kosztów. Dotyczyłoby to w szczególności osób prawnych występujących do sądu masowo w poszukiwaniu swoich należności, zatem również względ na potrzeby praktyki przemawia za rozstrzygnięciem rozważanych zagadnień prawnych w sposób przedstawiony w uchwale (art. 390 k.p.c.).